

Irene e Roman Hohenegger da Fuldera preschantan la distincziun «ibex fairstay» in bruonz. fotografia: mad

Distincziun pel Hotel Staila a Fuldera

Val Müstair L'Hotel Staila a Fuldera es ün affar tipic, ingio cha la qualità vain garantida cun l'agir exemplaric da las persunas responsablas. «Nus vain documentà tuot ils process e pudain manar l'administraziun in möd fich efficiant», disch Irene Hohenegger. Ella maina l'affar insemel cun seis hom Roman in terza generaziun. Quist ingaschamaint per üna persistenza vivüda es uossa gnü onurà cul premi «ibex fairstay».

Cul sagè da qualità «ibex Fairstay» vegnan onurats hotels, dmuras e clinics chi s'ingaschan extraordinariamaing e cun responsabilitè per la persistenza. Ils responsabls da l'organisaziun «ibex

fairstay» discuorran d'ingaschamaints adattats pels abiadis (enkeltauglich). «Per cha eir ils uffants ed abiadis possan gioidiar amo las bellezas», scrivan els in üna comunicaziun da pressa correspundenta. Irene e Roman Hohenegger vivan las valours dal Parc da natüra Biosfera Val Müstair ed es sporschan tuot il pussibel per cha lur giasts possan eir gioidiar la natüra, cun tuot sia flora e fauna, e tuot las tradiziuns in Val Müstair. Ils giasts dal Hotel Staila a Fuldera sun per gronda part svizzers e giasts regnan onurats hotels, dmuras e clinics chi s'ingaschan extraordinariamaing e cun responsabilitè per la persistenza. Ils responsabls da l'organisaziun «ibex

Scuol Schabain cha far il servezzan da pumpiers es obligatoric han corps da pumpiers difficultats da chattar la gliued. Quai val eir pel corp da pumpiers da Scuol.

Quels abitants da Scuol e fracziuns chi han tanter 20 e 45 ons e nu vöglian far da pumpiers ston pajar üna taxa da compensaziun. E sco cha'ls repunsabls constatan, preferischa üna gronda majorità da las persunas chi vessan da far quist servezzan da pajar quella taxa. Il cader dal corp da pumpiers püess bain-schi sforzar a singuls da far pumpiers. A l'avis da Hans Andersag, il cumandant dal corp da pumpiers Pisoc dal cumün da Scuol, nu füss quai però üna soluziun

In tschercha da pumpiers

ideala: «Persunas chi ston far da pumpiers nu fan quai mai cun ingaschamaint cumplain.» Perquai esa tenor l'essenzial da chattar persunas chi han la motivaziun e l'interess da prestar quist servezzan pella cumünanza. Dürant l'on 2019 sun 125 persunas gnüdas illa situaziun chi d'eiran obliadas da far pumpiers, quai vuol dir tuot quels chi han cumpli l'on passà 20 ons e quels chi sun gnüts d'urant l'on ad abitar a Scuol. Be quatter dad els fan però activamaing da pumpiers. Tuot il rest ha decis da pajar la taxa annuala da 300 francs.

D'incuort ha il corp da pumpiers Pisoc organisà üna sairada d'infurmaziun a Scuol. Il böt d'eira da persvader a per-

sunas chi füssan obliadas da prestar servezzan da pumpiers, ma chi pajan la taxa da compensaziun, da reponderar lur decisiun e da far da pumpiers. Il cumandant Hans Andersag es cuntant cul resultat: Üna trentina da persunas es gnüda a la sairada. «Quants chi decidan a la fin da far da pumpiers as vezzaraja lura», ha dit il cumandant. Scuol praticescha eir amo ün'ulteriura metoda per svagliar interess pel servezzan da pumpiers: Il corp da pumpiers Pisoc spordscha eir üna scolaziun per uffants, quels vegnan nommats ils Pisokins. Il cumandant Andersag es persvas da quista scolaziun: «Uschea resta ün o l'oter eir in avegnir fidel a nos corp da pumpiers.» (fmr/rtr)

Dombraziun da sportists cun gianellas e skis da tura

Val Müstair La Val Müstair es attractiva per sportists chi chaminan cun gianellas e van cun skis da turas. Cifras concretas a regard la quantità persunas respectivamaing da gitas chi vegnan fattas in Val Müstair nu sun avantman. Perquai vain installà ün sistem da dombraziun automatic stin duos gitas chi vegnan frequentadas fich suvent. Quai comuniceschan ils responsabls dal Parc da natüra Biosfera Val Müstair.

Güst por turas plü simplas e chi impromettan ün'aventüra cun naiv garantida,

fan ils responsabls quint cun fich bleras persunas in viadi cun gianellas o skis da tura. Cha quai possa sainza comunicaziun correspundenta e masüras da maniar, dar conflicts culla protecciun da sulvaschina. Causa mancanza da cifras concretas e per adattar las masüras, sun gnüts installats per quist inviern systems da dombraziun automatics in incumbenza dal Parc da natüra Biosfera Val Müstair. Ün da quist indrzs es installà sülla ruta vers il Piz Dora. Quel dess controllar eir las masüras chi sun fingià gnüdas realisa-

das, per exempel la stribla deliberada da bös-chs e frus-chaglia e chi'd'è uossa plü bain transibla per skiuzens. Cun quista masüra speran ils responsabls, cha'ls sportists d'inviern desistan da viagiar tras il god e disturbar uschè la sulvaschina.

Il secongund indrzs da dombraziun es gnü installà sün giavüsch dal Parc Nazional Svizzer i'l territori da Bufflora. Quist sistem es gnü installà fingià l'inviern passà. Las dombraziuns vegnan fattas in collavuraziun culla Scuol'ota da scienza applichada a Turich. (pl)

Collavuraziun vicendaivla da las medias rumantschas

Fudaziun Medias Rumantschas Il Cussagl federal ha decis cha las contribuziuns in rumantsch publicadas da RTR nu sun a partir dal marz 2020 plü suottamissas ad üna limitaziun da lungezza. In avegnir das-chen quistas contribuziuns surpassar 1000 segns, e quai sainza referimaint ad ün'emischium. Tenor comunicaziun da la Chanzlia federala ha la concessiun da la SSR stuvü gnir adattada in möd correspudent. Quista müda permetta üna nouva collavuraziun tanter la SSR e las medias privatas grischunas e contribuisccha uschè a mantgnair la sporta mediala in rumantsch. Quista adattaziun da la conces-

siun pertocca exclusivamaing la sporta da la SSR in Svizra Rumantscha e vala be per rtr.ch. Las medias rumantschas agischan sün marchats pitschens e linguistica-maing fich fragmentats. Per quist motiv sun ellas suottamissas ad ün squitsch economic special, conferma il Cussagl federal. Pertoccas da quist squitsch sun impustüts las traits gazetatas existents «La Quotidiana», (Somedica AG), la «Posta Ladina» (Gammeter Media AG) e la «Pagina da Surmeir» (Uniu Rumantscha da Surmeir). Tenor la comunicaziun dal Cussagl federal contribuiscchan quistas medias stampadas fundamentalmaing a preservar la lingua rumantscha chi dependa im-

pustüt «da l'utilisaziun e da la preschentscha continuada da tuot ils idioms i'l minchadi». Per pudair mantgnair il schurnalism rumantsch han las medias privatas grischunas e la SSR perquai elavurà cumünaveimaign ün projet «Medias Rumantschas». I'l rom d'üna collavuraziun vegnan brattats gratuitamaing cuntgnüs. Tanter oter vain RTR a metter a disposiziun a las medias stampadas grischunas novitats actualas online in rumantsch grischun. Viceversa surpiglia RTR eir texts da las medias privatas. Per quists motivs esa stat necessari d'annullar la limitaziun da la quantità da segns, scriva la Chanzlia federala. (fmr/mc)

Veiculs da La Posta inscrits in rumantsch

Lia Rumantscha Illas regiuns dal chantun Grischun chi sun per gronda part rumantschas inscriba La Posta ils veiculs da distribuziun a partir da subit cun «La Posta». Quai infuormeschan ils responsabls da La Posta in üna comunicaziun a las medias. Uschè segua La Posta ad üna dumonda da la Lia Rumantscha chi s'ingascha per la promozion persistenta da la lingua e cultura rumantscha.

La Posta renovescha regularmaing sia flotta da veiculs. In Grischun posta ella ils novs veiculs da quinder inavant cun l'inscripziun illa quarta lingua nazionala. «Nus vain grond pla-schair cha La Posta sustegna nossas fadias per mantgnair la lingua rumantscha», disch il secretari general da la Lia Rumantscha Martin Gabriel. «Grazcha a quista masüra vain rinforzata la visibilitè da la lingua ruman-

tscha ed ils interess dals umans in Grischun vegnan eir tuts serius», agiundscha'l. Concret significha quist pass, cha'ls veiculs chi vegnan furnits illas regiuns da distribuziun Surselva sura, Laax Lai, Casti, Suses, Val Müstair e l'intera Engiadina sun da principi inscrits cun «La Posta». Uschè vain megliorada la percepziun da la lingua tradiziunala i'ls territoris rumantschs dal Grischun. Tenor ils responsabls da La Posta douvra quai uossa ün tschert temp, fin cha tuot ils veiculs sun inscrits in rumantsch, perche cha La Posta rimplazza ils veiculs da distribuziun in etappas tenor ün ciclus d'adöver üsità. «Gugent muossain nus la diversità linguistica da nos Chantun cun inscriber ils veiculs eir in talian e rumantsch», disch Niklaus Zippert, manader da la regiun da distribuziun da chartas a Cuoiara. (pl)

Scuol/Ftan

Dal 2018 han ils i-camps gnü lö la prüma vouta a Flims. E quai cun grond success. La Scuol'ota pedagogica dal Grischun ha sviluppà insembels cull'ETH da Turich quists champs da vacanzas, ingio cha uffants culs li-stess interess d'informatica survegnan invista illa lingua da programmar in möd da giovar e cun simpels problemis realisticis. Sper la tematica d'informatica han lö eir differentas activitats illa natüra. Dürant las vacanzas da stà da quist on, han lö ils i-camps per la prüma vouta eir in En-

giadina. Tour part pon 24 uffants, chi visiteschan davo las vacanzas da stà la terza fin sesavla classa. Ils lavuratori vegnan manats da persunas competentas e scoladas da la Scuol'ota da pedagogia dal Grischun. Il champ vain manà da la Scuol'ota da pedagogia dal Grischun, MiaEngiadina es responsabla per l'organisaziun, la scolaziun ha lö a l'Institut Oltalpin a Ftan. Pel program outdoor es responsabla Julia Jakob, chapiunessa mundiala illa disciplina cursa d'orientaziun e sves eir magistra.

Uffants interessats respectivamaing ils genituors pon annunzchar lur uffants dispò marcurdi, ils 29 schmer sülla pagina d'internet da la Scuol'ota da pedagogia dal Grischun o da Mia Engiadina. Il predsch da participaziun cum-piglia eir il viadi cun accompognamaint ed il damangiar. A la fin dal champ vegnan ils genituors invitads ad üna preschantaziun. Ils responsabls acumandan d'annunzchar subit pels i-camps 2020, causa cha las plazzas sun limitadas. (nba)

www.miaengiadina.ch

Imprender meglder rumantsch	
die Finanzen, das Geld	las finanzas, ils raps
Geld wechseln	fer / far munaida
Geld wie Heu haben	avair munaida da sterner
der Geldkurs	il cuors monetar
die Geldwäscherei	l'altschiva da munaida
der, die Gläubiger, -in	il, la creditur, -a
das Haushaltsgeld	la munaida per l'economia
das Herausgeld	la munaida
die Inflation	l'infraziun
jm einen Betrag zuschiessen	der / dar raps a qchn
Kleingeld	manüts
Kleingeld	munaida
Kleingeld	munaida pitschna
Kleingeld	munaida manüda
der Kurs	il cuors
der Kurs	il cuors da munaida
monetär	monetar, monetara

Quista stà han lö ils i-camps la prüma vouta eir in Engiadina. fotografia: mad